

Oponentský posudek dizertační práce Jana Zámečnicka Literatura
ja ko realizace a model. Teologická reflexe beletrie u Dorothee
Sülleové a Dietmara Mietha

Práce Jana Zámečnicka je velmi náročným interdisciplinárním dílem, v němž se setkávají teologické reflexe s literárně teoretickými a filozofickými premisami, tak jak je to vyvoláno zkoumáním díla protestantské teoložky Dorothy Sülleové a katolického teologa Dietmara Mietha. Je to tedy v prvním plánu také práce ekumenická, aniž by to v jakémkoli směru ovlivňovalo Zámečnickovy hodnotící postoje.

Zkoumání a analyzování souvislostí mezi uměním, v tomto případě literaturou, a náboženstvím, je velice důležitým a frekventovaným polem badatelského zájmu, protože literatura jakoby v postmoderním věku získávala novou úlohu – zachovat náboženský úžas v temném světě pojmových a společenských zmatků. Oba analyzovaní teologové /D.Sülleová, D.Mietha/ jsou si vědomi toho, že moderní představitelství je sice otevřeno jakési zbožnosti, která však nechce být artikulována tradičními náboženskými prostředky. I když se zdá, že Zjevení je něco neskutečného, literatura na sebe často bere novou úlohu zprostředkovatele věčných lidských otázek. Básnická imaginace může lépe postihnout tajemství než jiné formy lidského projevu, proto K.Rahner s oblibou tvrdil, že základní a nutnou potřebou pro křesťana je poezie, protože probouzí u člověka touhu po hlubinách.

Všechny tyto problémy spojené se vztahem náboženství a literatury jsou v Zámečnickově práci zkoumány z nejrůznějších

úhlů pohledu, ať již w dílech obou ~~hlavních~~ hlavních protagonistů práce nebo w obecných souvislostech. J.Zámečník nás seznamuje se základními principy tzv. narativní teologie /D.Mieth, J.B.Metz/, zkoumající vztah křesťanského příběhu, jak je zakotven w Biblii, s literární fikcí, i s některými obecnými zásadami naratologie. Přirozeně musel při své práci J.Zámečník narazit na prastarý problém vztahu estetiky a etiky w uměleckém díle i vztahu něboženského prožitku k jeho jazykovému ztvárnění. Pokouší se to postihnout při pohledu na díla A.Džblina, J.Paula a w širších souvislostech w T.Manna či eposu Tristan a Izolda. Zde dospěl k závěru, že lze z beletrie přímo "extrahovat filozoficko-teologicky diskutovanou otázku", což je z literárněvědného hlediska velice problematické. Zde J.Zámečník jakoby poněkud podcenil Miethovu zásadu o nutnosti dialogu mezi teologií a literární vědou, protože oběma jde o základní lidskou potřebu smyslu. Teolog by se měl podle Mietha vyvarovat přílišného lpění jen na obsahu literárního díla, literární vědec by pak neměl podlehnout formalismu, likvidujícímu lidskou subjektivitu.

Takových a podobných otázek a podnětů bychom našli w Zámečníkově práci ještě víc než dost, ale ty nám nemohou říci už nic nového o hodnotě této dizertační práce, která je po všech stránkách zcela mimořádná. Jan Zámečník se suverenně pohybuje w německé i anglické odborné literatuře, vše je u něho ukotveno w erudované koncepční poloze, která svědčí o jeho promyšleném vztahu k tématu, jehož novost w českém kontextu jen podtrhuje mimořádnou úroveň této práce, kterou mohu vřele doporučit k obhajobě.

Jan Kř. Měd

Doc.dr. Jaroslav Měd, CSc.